

ИВАН ЦАНЕВ

Текстът е част от книгата на Стефан Саранеделчев "164 казанлъшки учители от 50-те и 60-те години на XX в." (изд. Кота, 2021 г.) и е публикуван с незначителни редакции за целите на Есториум с позволение на автора.

За първи път чух неговото име през есента на 1957 г., когато баща ми след почти едногодишно безрезултатно търсене на работа се върна един ден със сияещо от радост лице и съобщи, че е назначен за майстор по ковачество в работилниците на казанлъшкия Техникум по механотехника и електротехника (ТМТЕ). От възбуждения му разказ пред майка разбрах, че след като е научил за овакантираното място в това училище отишъл при директора Цанев и заявил, че владее тази професия. Директорът казал, че е доволен, че най-после се явява кандидат за тази работа, защото заплатата е много ниска. Татко решил да бъде искрен: „*За мен е без значение, че заплатата е ниска. Важно е да започна, защото от година семейството ми с две малки деца гладува, а имам голям жилищен заем, който трябва да погасявам. Банката може да ни вземе къщата всеки момент и ще останем на улицата. Но съм длъжен да Ви кажа, че ме уволниха от "Завод 13" по измислени обвинения, че съм „фашист“ и след това навсякъде, където съм кандидатствал за работа, въпреки че владее много професии, директорите, като научат това обстоятелство отказват да ме назначат.*“ Отговорът на Иван Цанев бил категоричен: „*Не ме интересува дали си бил такъв или онакъв. Важното е да владееш добре професията, за която кандидатстваш.*“ Причината да напиша по-горните редове е да се разбере, че директорът Цанев бе човек със силен характер. Само такъв директор можеше да си позволи по онова време, когато тоталитаризмът бе в най-силната си фаза и всичко се решаваше от партийните комитети на управляващата БКП, без да се влияе от каквито и да е било политически съображения и без да се страхува от евентуални партийни наказания, да назначава свои служители, ръководейки се само а техните професионални способности. Но кой е Иван Цанев Стойков и как е преминал житейският път на този висок, едър мъж, с осанка, изражение, а и поведение на генерал?

Роден е на 24 април 1924 г. в с. Овощник, Казанлъшко. Начално и прогимназиално образование завършва в родното си село, а след това постъпва в Техническото училище в Казанлък, което все още не е средно, а е професионално, с тригодишен курс на обучение. Завършва го през 1943 г. Малко след това се оженва, а година

по-късно се ражда първата му дъщеря. От есента на 1944 г. до 1946 г. е войник, първоначално като техник на летище Марно поле, а след това по поддръжка на гарнизонната фурна в Казанлък. Със своите способности впечатлява командира си, който му разрешава да се запише в новооткрития вечерен курс на Техническото училище, което вече е прераснало в средно учебно заведение. Заедно със завършване на казармата се дипломира като среден техник. Въпреки, че вече е семеен и с едно дете, завършва редовно обучение в Института за учители-специалисти в София и е разпределен да работи като учител в Механотехникума в Горна Оряховица. След изтичане срока на разпределение е назначен за учител по шлосерство в ТМТЕ - Казанлък. От юли 1954 г. до 16 октомври 1956 г. е негов зам.-директор, след което е назначен за директор. Като зам.-директор и директор преподаваше предимно по учебния предмет "Технология на металите". Под негово ръководство техникумът доби още по-голям авторитет. Предпочитан бе от ученици от цялата страна. Още в средата на 50-те години училището бе първото в Казанлък, което бе топлофицирано с локално парно, а през 1959 г. бе първото в страната изцяло преминало на кабинетна система на обучение. По всеки учебен предмет имаше добре оборудван кабинет и всеки учебен час учениците отиваха в съответния. Коридорите на сградата по теория лъщяха от чистота и по тях се вървеше само по килими. Разбира се имаше и някои пресилени неща, като забраната учениците да влизат през главния, южен вход на сградата по теория, а само през задния, северен вход, за да се пази първият лъскав и параден само за учители и гости. Освен това, дисциплината, която и преди това бе строга, сега бе доведена почти до такава, каквата е в казармата. Изключителни бяха изискванията към учениците (не само момчетата, но и момичетата) да ходят навсякъде с униформи със закопчани догоре куртки, с бели якички, които почти всеки ден трябваше да се сменят, за да бъдат акуратно чисти. Куртките трябваше да бъдат стегнати с колан, с тока, на която бе гербът на училището, а ученическите шапки опънати с плоски пружини, отпред със специалния монограм на техникума.

Зимно време учениците трябваше да се облечени с тъмносини или черни шинели, също с колани и жълти копчета. Дойдеше ли първи май трябваше да се обличат бели куртки от по-тънък плат, и с тази така наречена лятна униформа есенно време се ходеше до настъпване на първите прохладни дни около средата на октомври. Вярно е, че по същото време и в повечето средни училища в страната имаше подобни изисквания за ученическа униформа, но характерното за казанлъшкия Механотехникум бе, че всяко отклонение от задължителната униформа водеше до наказания на съответния ученик. Сутрин, преди учебните занятия, всички ученици се строяваха в училищния двор, южно от двуетажната

сграда на теорията, курсовите им ръководители или определени от директора дежурни учители ги проверяваха дали облеклото им е изрядно, след което се правеше утринна ведрина (физзарядка) и едва тогава всеки курс (паралелка) поемаше към северния вход, за да влезе в сградата и оттам към съответния кабинет. Където и да тръгнеше, дори и част от състава на техникума, това трябваше да става под стегнат строй, начело с ученическата духова музика. По музиката от далече хората познаваха, че учениците на техникума отиват някъде - било на кино, театър или друго събитие. Поради този стил на управление, който не се нравеше на мнозина от педагогическия и останал персонал на училището, както и на всички ученици, спонтанно те назоваваха директора в разговорите помежду си „Шефа Цанев“. Но по-важното бе, че благодарение на този стил, съчетан в онези трудни времена на планова икономика, когато за училищата извън столицата и окръжните градове се предоставяха малко финансови средства, с находчивост, предприемчивост и твърда настоятелност пред държавни и партийни органи Иван Цанев успя да преобрази и учебните работилници. През 1959-60 г. те бяха разширени значително. Ковачното отделение се разшири на юг двойно и разполагаше вече с 16 работни места, с електро и нафтови пещи, няколко пневматични чукове и фрикционна преса. Към това отделение се създадоха добри условия за обучение на оксигенисти и електроженисти. Източно от ковачната по посока на гаражите и машиннодвигателния отдел се построи нова сграда, свързана с коридор с останалите работилници и в тази нова сграда бяха оборудвани различни кабинети. По същото време се направи и разширение източно от коридора, от който се влизаше в работилниците по ковачество, шлосерство, стругарство и леярната. Там бяха разположени термичното отделение, с подобро оборудване, включително и добре обзаведена лаборатория, инструменталната, складове и др. Разширение и преоборудване с нови машини се извърши и на шлосерната, стругарната, леярната, електроотдела и машинодвигателния отдел. Техникумът придоби вид на един малък завод. И действително бе такъв, защото в ученическите работилници започна почти серийно производство на машини: абрихт машини, пантографи, колонни бормашини БК-20, настолни бор машини Б-12, радиал бор машини, на оборудване, инструменти и др. През 1962 г. бе обявен за образцов. По това време образцовите училища в страната бяха общо три.

Дойде октомври 1964 г. и всички ученици, а и учители останаха изненадани от пуснатата да се чете в кабинетите разнасяна от прислужничка последна „заповед“ на „шефа Цанев“. По-скоро това не бе заповед, а вид кратко емоционално писмо на сбогуване, с колектива на училището, на което този човек бе отдал сърце и енергия в продължение на повече от десетилетие. Причините за принудителното

му, по воля на градския комитет на БКП напускане останаха загадка за всички. Едни го отдаваха уж на авторитарния му стил на управление (сякаш цялата страна не се управляваше авторитарно), други на завист към успехите му от старозагорци, които трудно търпяха някой извън окръжния град да е повече от тях, трети - на смяна в състава на общинския комитет на БКП и преди всичко на първия му секретар, който недолюбваше ръководни кадри назначени от предходния, четвърти с финансовата ревизия и акта за начет на главния счетоводител на училището Петков, а пети предполагаха, че това е свързано със задържането по същото време от органите на МВР на зам.- директора по учебната част Методи Ташев по обвинения, че е „проводник на китайския ревизионизъм“.

След напускането на ТМТЕ Иван Цанев работи няколко години в НИТИ Казанлък, а после постъпва като учител в Селскостопанския техникум гр. Мъглиж. Там също проявява своите организаторски способности и е назначен за заместник-директор, отговорящ за практиката. Последните две години преди пенсионирането си през 1984 г. е учител по трудово обучение в ОУ „Н. Ланков“ - Казанлък, (сега ОУ „Чудомир“). Има две дъщери: Цветанка и Мария.

Иван Цанев почина на 26.11.2001 г. в Казанлък.